

Od doby postní až po jaro a Velikonoce

*Moravskoslezský deník, 27.02.2013, BOLESLAV NAVRÁTIL, str. 7, Zpravodajství
<http://www.moravskoslezsky.denik.cz/>*

Některé staré jarní lidové zvyky, které se na venkově udržovaly, pocházely ještě z doby pohanské

Historie

Příchod jara býval na Moravě a ve Slezsku vždy spjat s obděláváním půdy, tedy vlastně s vesnicí. Předvelikonoční dobu postní doprovázely zvyky a obyčeje, v nichž se křesťanská víra stále ještě splétala s pozůstatky pohanských pověr. Popeleční středa připadla letos na 13. února. Nyní je tedy doba postní.

Zvyky našeho kraje

Jak uvádí Miriam Prokešová z **Ostravské univerzity**, v našem regionu se pondělní masopustní tanec uchovával ještě v polovině 19. století. Předcházelo mu zasedání obecního výboru a společný oběd i s manželkami radních. Jinde se Pondělní veselici říkalo kozelek. Zábava končila pochováním basy, která byla zahalena do bílého nebo černého sukna a do taneční místnosti ji doprovázel smuteční průvod. V Pustkovci byl vedle cikána a cikánky hlavní postavou rozverného průvodu kozel, který byl vezen vesnicí do hostince, kde byl nad ním vynesena soud a verdiktem byla smrt. Šlo o takzvané stínání kozla jako symbolu zla a Satana. Tančily se tance jako kozel, zahradník, metlový, kačica a další. Zahradník byl trojicový tanec oblíbený hlavně na Hlučínsku, ale také třeba v Klimkovicích. Na konci masopustu chodívaly po dědině na Hlučínsku různé maškary doprovázené medvědem.

Masopust býval bizarně oblečený panák, který měl přivolat dobrou budoucí úrodu. Byla to příprava na jaro, na vzkříšení nového života a radosti z něj. Od Popeleční středy byl konec veselí a do kostela se chodilo v černých šatech.

Druhá neděle po Popeleční středě se nazývá Pražná, je spojená s nejstarším známým postním jídlem vůbec, tedy s praženým obilím (pražmou), ze kterého se vařila polévka. Kýchavá neděle měla odvracet mor. Následuje Družebná neděle. O ní se mohlo tančit, ale jen ve dne a uprostřed obce. O Smrtné neděli se vynášela Morena ze vsi, ve Slezsku se nazývala Mařena nebo Mařoch, případně Mařec. Následovala neděle Květná – ta letos připadá na 24. března.

Prastaré rituály

Když sedlák vjel poprvé po zimě na pole s pluhem, začal práci úslovím: S pomocí Boží. A bičem udělal nad polem znamení kříže. Někde koně nebo voly namazali česnekem, aby byli čerství, tedy při síle, a vajíčkem, aby byli oblí a nehubli. Osivo se posvětilo promícháním zrní z ošatky, která byla položena na stole o Štědrém večeru.

Konala se magie podobnosti: první hrst setého obilí se vyhodila k nebi, aby obilí vyrostlo vysoké. Jiný obřad se vykonával u stromu, který dával málo ovoce: dva muži se ho chystali

sekerami pokácet, ale z domu vyběhla žena, lomila rukama a prosila, ať ho nekácejí, že už bude rodit. A strom si to měl zapamatovat. Hodně zvyků přetrvalo z dob pohanských. Pod práh chléva se zakopaly vidle proti čarodějnicím. O Smrtné neděli se chodilo s takzvaným borkem nebo jedličkou, ozdobenými vyfouklými vajíčky (gorály) a věchty slámy (páteřky), nahoře byla hlava panenky nebo loutky. Zpívalo se: Něsemy Mařocha, něsem do potoka, do černého lesa... Chodíval zde také nedělní průvod dětí v čele s dívkou v bílém zvanou andílek, v ruce měla house.

Světívaly se také zelené větvičky, které ovšem později vytlačil německý zvyk světit kočky, jinak také křenfy. O Bílé sobotě se ujal rituál pálení Jidáše. Tento zvyk prosadila v 8. století křesťanská církev proto, aby překryla starou pohanskou tradici rozněcovat na jaře očistný oheň. Některé jarní koledy připomínaly, že i když jaro teprve začne, děti – s připomínkou svatého Blažeje – by měly chodit do školy, a ne jen zbůhdarma sedět na pastvisku s kozami. Za počátek vegetačního cyklu se považoval svátek svatého Jiří (24. dubna), který byl nazýván nebeským klíčníkem.

Foto: PRO DOBROU ÚRODU. Jarní zvyky, vztahující se na dobu postní a velikonoční, navazují na příchod nového vegetačního cyklu, týkají se obdělávání půdy a zajištění dobré úrody.

Foto: Deník/Boleslav Navrátil

Foto: MASOPUST A MAŠKARY. Příchod doby postní byl spojován s koncem veselí a tanečních zábav. Symbolické pochovávaní basy doprovázel maškarní průvod a tento zvyk přetrval až do dneška.

Foto: Deník/Miroslav Kucej

Zpracovatel: Anopress IT a.s.

<http://www.osu.cz/>